

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НАФТОГАЗОВОЇ СПРАВИ ЗАСОБАМИ МІНІ-ФУТБОЛУ

*Бойчук Роман, к.фіз.вих., Крижанівський Володимир, доц., Хробатин Ігор,
Захаркевич Тетяна, Черней Василь*

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-
Франківськ*

Анотація. У статті розглядаються питання професійно-прикладної фізичної підготовки студентів нафтогазового профілю з переважним використанням засобів міні-футболу. Розкрито особливості професійної діяльності інженера-нафтовика, важливі професійні якості та їхня значущість. Виявлено фактори, що забезпечують ефективну адаптацію до умов професійного середовища і кліматичних умов. Показано, що застосування міні-футболу як засобу професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців нафтогазової справи сприятиме підвищенню рівня професійно-значущих якостей, що значно покращить їхню підготовку до професійної діяльності, яка проходить за складних умов і вимагає високого рівня психофізичної підготовленості.

Ключові слова: професійно-прикладна фізична підготовка, міні-футбол, студенти, нафтогазовий профіль.

Вступ. Необхідність впровадження професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) у навчальні програми фізичного виховання студентів закладів вищої освіти (ЗВО) визначається головним чином тим, що час, затрачений на освоєння сучасних професій і досягнення професійної майстерності в них залежить від рівня психофізичної підготовленості майбутнього фахівця [1, 4]. Аналіз науково-методичної літератури свідчить про високу ефективність фізичного виховання студентів ЗВО на основі окремих

спортивних спеціалізацій (баскетбол, ритмічна гімнастика, гандбол, боротьба, атлетична гімнастика, спортивне орієнтування тощо) [3, 7]. Однак, впровадження у навчально-виховний процес студентів вправ з міні-футболу спрямовані, в основному, на підвищення рівня їхньої фізичної підготовленості [7]. На думку дослідників, у вітчизняній науково-методичній літературі недостатньо методичних рекомендацій із використання засобів міні-футболу для розвитку професійно значущих якостей студентів технічних спеціальностей. Доцільність переважного використання засобів міні-футболу у ППФП студентів цієї сфери професійної діяльності підтверджується тим, що міні-футбол розвиває психічні та рухові якості людини. За даними Ю. Д. Железняка, Ю. М. Портнова [10], систематичні заняття міні-футболом розширюють функціональні можливості рухового апарату, нервової системи, вдосконалюються адаптаційні можливості організму гравців.

В основі впливу занять фізичними вправами на успішність професійної діяльності знаходиться механізм перенесення рухових навичок, умінь, сформованих у процесі занять фізичною культурою, на результат оволодіння навичками і вміннями у трудовій діяльності. Основна спрямованість занять полягає в тому, щоб збільшити діапазон функціональних можливостей організму людини, розширити арсенал його рухової координації, а також забезпечити ефективну адаптацію організму до різних чинників професійної діяльності [5, 19].

Спортивні ігри загалом та міні-футбол зокрема, можна з упевненістю назвати універсальним засобом фізичного виховання всіх категорій населення. Дослідники, зокрема, зазначають, що рухова активність гри у міні-футбол має високий емоційний фон, постійну зміну умов виконання рухових дій, моделювання ситуацій і прийняття рішень в обмежений проміжок часу. Все це привертає особливу увагу студентської молоді. Як зазначають з цього приводу Е. Маляр та М. Лебідь [7], емоційність ігрових ситуацій значною мірою полегшує проблему дозування фізичних навантажень, а різноманітність рухових дій та їх виконання за лімітований відрізок часу висуває суттєві вимоги

до розвитку координаційних здібностей. Гнучкість, узгодженість рухів на фоні прояву швидко-силових якостей, витривалості сприятимуть забезпеченню необхідної фізичної підготовленості студентів.

У цьому контексті актуальним є визначення впливу ігрових засобів міні-футболу на формування професійно значущих психофізичних якостей майбутніх фахівців нафтогазової справи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану наукової роботи кафедри фізичного виховання і спорту, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Мета дослідження: вивчити наукові відомості про напрямки оптимізації професійно-прикладної фізичної підготовки студентів засобами міні-футболу.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу науково-методичної літератури дослідити умови праці фахівців нафтогазової галузі та визначити професійно значущі психофізичні якості представників цього профілю.

2. Визначити доцільність використання засобів міні-футболу в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх фахівців нафтогазової галузі.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. Ресурси нафти і газу є найважливішим національним багатством будь-якої держави. Залежність економіки будь-якої держави від стану й розвитку нафтогазових галузей і світової спільноти величезна. У результаті, престиж фахівців у сфері геології та геофізики нафти і газу, буріння свердловин і нафтовидобутку, проектування й спорудження нафтопроводів, нафтогазопереробки і нафтохімії, нафтогазової економіки і менеджменту надзвичайно високий. Цим пояснюється і значна кількість вищих навчальних закладів, які здійснюють наразі підготовку фахівців різного профілю й рівнів для нафтогазового виробництва, і прагнення

молодих людей в усьому світі отримати вищу освіту нафтогазового профілю [6].

Робота спеціальності нафтогазового комплексу містить різноманітні види праці, які можуть проводитись у приміщенні, на відкритому повітрі, на висоті, у замкнутому просторі й при високій та низьких температурах, різному освітленні, наявності шуму, вібрації, загазованості тощо. Нерідко фахівцям доводиться працювати у спеціальній одежі, респіраторі, спускатися і підніматися на велику висоту, працювати у дві, три зміни, знаходитись тривалий час у напруженій позі (сидячи, стоячи). Праця фахівців нафтогазового комплексу відрізняється підвищеною емоційною напруженістю, наявністю ризику, небезпек, великою кількістю екстремальних і стресових ситуацій. З'ясовано, що випускники цих спеціальностей найчастіше стикаються з несприятливими кліматичними й виробничими факторами, що передбачає підвищені вимоги до фізичної та психічної готовності фахівців до професійної діяльності [2, 6]. Враховуючи специфіку нафтогазового виробництва і вимоги, які воно висуває до особистого чинника, мета ППФ – підвищити фізичну та психічну підготовленість майбутніх інженерів-нафтовиків, забезпечити фізичну надійність і готовність до активної життєдіяльності і високопродуктивної професійної роботи за обраною спеціальністю [4, 9]. Професійно-прикладна фізична підготовка у закладах вищої професійної освіти є складовою програми фізичного виховання студентів і повинна здійснюватися для всіх спеціальностей, за якими здійснюється навчання у вузі впродовж усього періоду навчальної діяльності [11]. Збіг спрямованості виду спорту чи його елементів з основними вимогами професії до організму людини забезпечує високий професійно-прикладний ефект спортивного тренування, який позначається й після припинення занять спортом [5, 9].

Актуальність та доцільність вибору вправ з міні-футболу, як засобу для покращення професійно важливих якостей студентів пояснюється тим, що міні-футбол є одним із улюблених видів спорту серед студентської молоді. Міні-футболом можна займатись на свіжому повітрі протягом всього

навчального року. Гра у міні-футбол сприяє розвитку психофізичних якостей (оперативне та творче мислення, увага, пам'ять, спостережливість тощо). Використання засобів міні-футболу в процесі фізичного виховання студентів сприяє розвитку колективізму, дисциплінованості, наполегливості, сумлінності, емоційній стійкості, рішучості, ініціативності; доброзичливому ставленню до колег [3, 7]. Ігрові вправи з елементами міні-футболу сприяють розвитку швидкості, спритності та координації, витривалості, швидкісно-силових якостей, рухливості у суглобах [10].

Для ефективної професійної діяльності майбутніх фахівців переважної більшості спеціальностей нафтогазової галузі велике значення матимуть такі рухові здібності, як сила, витривалість (загальна і статична), координаційні здібності, швидкість. Серед психофізіологічних функцій пріоритетними є вестибулярна стійкість, функції уваги (переключення, розподіл), оперативне мислення, швидкість реагування тощо. До особистісних якостей відносять сміливість, рішучість, комунікабельність, стійкість до несприятливих умов [2, 4, 9].

Низка авторів [7, 10] стверджує, що спортивні ігри та міні-футбол зокрема характеризуються значним різноманіттям рухів перемінної інтенсивності, насичені елементами бігу та стрибків. Велика рухливість, необхідність швидко реагувати на ситуацію, яка постійно змінюється під час гри, висувають до організму високі й різносторонні вимоги, що призводить до збільшення сили й рухливості нервових процесів, покращення координаційних здібностей, удосконалення функцій зорового аналізатора, посилення кровообігу і дихання, розвитку психічних функцій уваги, пам'яті, мислення. Як бачимо, тренувальні засоби міні-футболу відповідають завданням ППФП майбутніх фахівців нафтогазової галузі.

Дослідники Г. В. Валеева та Д. З. Валеев [2] рекомендують у процесі занять із фізичного виховання зі студентами нафтогазового профілю паралельно із заняттями певним видом спортивних ігор використовувати тренувальні засоби загальної фізичної підготовки, які сприятимуть розвитку

таких фізичних якостей, як сила, витривалість, гнучкість, швидкість, і професійні вправи, що імітують елементи робочих операцій інженера-нафтовика. Поряд із цим В. І. Мудрік [8] рекомендує у процесі занять із фізичного виховання професійної спрямованості активно застосовувати теоретичні заняття, адже в ряді випадків це єдиний шлях для викладу студентам необхідних професійно-прикладних знань, пов'язаних з використанням засобів фізичної культури і спорту. Для цього використовуються такі засоби як розповідь, пояснення, інструкції і вказівки, бесіди, тощо.

Висновок. Серед спеціальностей нафтогазової галузі професії, які пов'язані з пошуком, добуванням, транспортом й переробкою, є найбільш шкідливими та небезпечними. Саме випускники цих спеціальностей найчастіше стикаються з несприятливими кліматичними й виробничими факторами, що висуває підвищені вимоги до фізичної і психічної готовності фахівців до професійної діяльності. Міні-футбол є ефективним засобом для покращення тих фізичних, психічних і спеціальних якостей, які висуваються до фахівців нафтогазового виробництва.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі вбачаємо в розробленні тренувальних засобів ігрового характеру майбутніх фахівців нафтогазової галузі з урахуванням вибраної спеціальності.

Список використаної літератури

1. Батечко Д. П. Аналіз програм кафедр фізичного виховання вузів гірничого профілю. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2012. № 2. С. 7–11.
2. Валеева Г. В., Валеев Д. З. Формирование модели специалиста нефтегазового дела средствами физического воспитания. Нефтегазовое дело: электронный научный журнал. 2014. № 1. С. 517–533.
3. Величенко Н. А., Канишевская Н. Б., Киркевич М. П. Баскетбол как средство профессионально-прикладной физической подготовки студентов. Фізичне виховання в контексті сучасної освіти: матеріали VII Всеукраїнської науково-методичної конференції. К.: НАУ, 2012. С. 37–39.

4. Егорчев А. О. Теоретические основы педагогической технологии управления психофизической подготовкой студентов к профессиональной деятельности. Актуальні проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки. 2010. № 1. С. 15–18.

5. Кабачков В. А., Полиевский В. А., Буров А. Э. Профессиональная физическая культура в системе непрерывного образования молодежи. М.: Советский спорт, 2010. 296 с.

6. Лівак І. Д., Концур І. Д., Шостаковський І. І. Основи нафтогазової справи: навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2014. С. 8–12.

7. Маляр Е. І., Лебідь М. Р. Методичні прийоми розвитку професійно важливих якостей студентів економічних спеціальностей засобами футболу. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2010. № 5. С. 93–95.

8. Мудрік В. І. Вплив на світобачення студентів юридичних факультетів теоретичного курсу ППФП. Актуальні проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки. 2010. № 1. С. 53–56.

9. Раевский Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов технических вузов. М.: Высшая школа, 1985. 136 с.

10. Спортивные игры: Техника, тактика, методика обучения : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений. Под ред. Ю. Д. Железняка, Ю. М. Портнова. 2-е изд., стереотип. М.: Академия, 2004. 520 с.

11. Халайджі С. В. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів енергетичних спеціальностей. Актуальні проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки. 2010. № 1. С. 31–36.